A

SAMAGRA SHIKSHA, KERALA

1011

Second Terminal Evaluation - 2019-20

First Language - Paper I - Part I

SANSKRIT

(For Academic and Oriental Sanskrit Schools)

Class- X
Time 1 ½ Hours

Total Score - 40

निर्देशाः -

- १५ निमेषाः समाश्वासकालः ।
- प्रश्नान् निर्देशान् च सम्यग् अवगम्य एव उत्तराणि लेखनीयानि ।
- उत्तरलेखने मूल्याङ्काः कालः च परिगणनीयाः ।
- विवर्तनप्रश्नाद् ऋते सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तरलेखने देवनागरीलिपिरुपयोक्तव्या ।

1. अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि कोष्ठकात् निर्धार्य लिखत । 4x1=4

क) 'गीतारहस्यम्' नाम ग्रन्थः केन रचितः?

(महात्मागान्धिना, बालगङ्गाधरतिलकेन, नेहरुमहोदयेन, डा.एस्.राधाकृष्णेन)

ख) "विचित्ररूपाः खलु चित्तवृत्तयः ।" - कस्याः वचनमिदम्?

(सीतायाः, पार्वत्याः, द्रौपद्याः, दमयन्त्याः)

ग) डा.एस्.राधाकृष्णस्य जन्मदिनं कदा भवति?

(सेप्तम्बर् ०५, अक्तूबर् [illegible], नवम्बर् १४)

घ) ऋते - शब्दयोगे का विभक्तिः

(द्वितीया, तृतीया, चतुर्थी, [illegible])

2. यथोचितं पट्टिकां पूरयत । 4x1=4

	स्त्रीकथापात्रम्	प्रतिपाद्यम्	काव्यम्
उदाः -	द्रौपदी	उत्कण्ठोक्तिः	किरातार्जुनीयम्
	....	विवाहनिर्णयः	कुमारसम्भवम्
	भटस्त्री	यात्रानुमतिः	....
	....	परित्यागः	रघुवंशम्
	दमयन्ती	अपरिचितोक्तिः	....

3. उदाहरणानुसारं सन्धिच्छेदं लिखत। 1x1=1

उदा - बाल्य एव - बाल्ये + एव।

क) वर्तत एव - .... + ...।

4. अधोदत्तवाक्यात् विशेषणपदं चित्वा लिखत। 1x1=1

उदाः - सङ्गीतप्रणयिनः जनाः त्यागराजस्य शिष्यत्वं स्वीकुर्वन्ति।

विशेषणपदम् - सङ्गीतप्रणयिनः।

क) उत्सवप्रेमिणः ग्रामीणाः देवालये गजान् सज्जीकुर्वन्ति।

विशेषणपदम् - ....

5. उदाहरणानुसारं विग्रहवाक्यं लिखत। 1x1=1

उदा- विलासिनी - विलासाः अस्याः सन्तीति ।

क) विनोदिनी - ....।

6-10 प्रश्नेभ्यः **चतुर्णाम् उत्तराणि लिखत** । 4x2=8

6. अधोदत्तं वाक्यं पठित्वा प्रधानकर्म अप्रधानकर्म च विविच्य लिखत।

उदा - देवर्षिः गिरीशं गिरिजां ययाचे।

प्रधानकर्म - गिरिजाम्। अप्रधानकर्म - गिरीशम्।

क) सुधीशः अध्यापकं सन्देहं पृच्छति

प्रधानकर्म - .... अप्रधानकर्म - ....।

7. अधोदत्तं श्लोकं पठित्वा गद्यक्रमं पूरयत।

एवं वादिनि देवर्षौ पार्श्वे पितुरधोमुखी,
लीलाकमलपत्राणि गणयामास पार्वती।।

गद्यक्रमः - देवर्षौ एवं .... पार्वती .... पार्श्वे .... लीलाकमलपत्राणि ....।

8. 'कुलस्त्रीणाम् अपरिचितेन सह भाषणम् अनुचितम्' इति आशययुक्तं श्लोकं चित्वा लिखत।

क) वाच्यस्त्वया मद्वचनात् स राजा
वह्नौ विशुद्धामपि यत्समक्षम्।
मां लोकवादश्रवणादहासीः
श्रुतस्य किं तत्सदृशं कुलस्य?

ख) मयापि देवं प्रतिवाचिकं न ते
स्वनाम मत्कर्णसुधामकुर्वते।
परेण पुंसा हि ममापि सङ्कथा
कुलाबलाचारसहासनासहा।।

9. रेखाङ्कितपदम् उत्तरत्वेन लभ्यमानम् उचितं प्रश्नं रचयत।

क) महात्मागान्धी गुजराद्राज्ये पोर्बन्तग्रामे जनिमलभत।

ख) षट्कालगोविन्दमारार् त्यागराजस्वामिनं द्रष्टुम् अगच्छत्।

10. अधोदत्तं वाक्यं पठित्वा क्त्वान्त-तुमुन्नन्तपदे चित्वा लिखत।

दमयन्ती परिणेतुं प्रस्थितस्य नलस्य समीपं गत्वा इन्द्रादयः तेषाम् इङ्गितं प्राकाशयन्।

11-13 प्रश्नेभ्यः द्वयोः उत्तरे लिखत । 2x4=8

11. श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

इति दीनमुदीरयन्त्यसौ
पददावामलकं व्रतीन्दवे।
करुणं वचनं निशम्य सोऽ-
प्यभवज्ज्ञाननिधिर्दयार्द्रधीः।।

क) कुटुम्बिनी व्रतीन्दवे किं प्रददौ?

ख) ज्ञाननिधिः सः कीदृशः अभवत्?

ग) ल्यबन्तं पदं चित्वा लिखत।

घ) श्लोकादेकं क्रियापदं चित्वा लिखत।

12. रूपरेखां पठित्वा जीवनचरितं लिखत।

नाम	- जि.देवराजः।
जन्म	- २७ सेप्तम्बर् १९२७
पितरौ	- कोच्चु गोविन्दन्, कोच्चुकुञ्ञ्।
[illegible]	- पश्चात्तलसंगीतज्ञः, संगीतनिर्देशकः।
[illegible]	जे.सि.डानियल् पुरस्कारः, केरलसर्वकारस्य श्रेष्ठसंगीतनिर्देशकपुरस्कारः।
[illegible]	१४ मार्च् २००६

13. खण्डिकां प[illegible] प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

२० तमे शतके जीवन्नासीत् प्रख्यातः नैय्यायिकः मान्निट्ट कुञ्ञु नम्पूतिरिवर्यः। अयं महानुभावः कोटुङ्ङल्लूर् वलियगोदवर्ममहाराजस्य प्रधानशिष्यः आसीत्। वेदान्त- तर्क - न्यायादिषु विविधशास्त्रेषु निष्णातः असौ बहून् ग्रन्थान् रचयामास। गङ्गातरङ्गिणी, चातकसन्देशम्, नवरत्नमाला इत्येते अस्य प्रसिद्धाः ग्रन्थाः भवन्ति। कोच्चि राजर्षितम्पुरान् 'तार्किकतिलकम्' इति पुरस्कारेण अमुं समादृतवांश्च।

क) कुञ्ञु नम्पूतिरिवर्यः कस्य प्रधानशिष्यः आसीत्?

ख) तस्य प्रसिद्धाः ग्रन्थाः के?

ग) केन पुरस्कारेण कोच्चि राजर्षितम्पुरान् अमुं समादृतवान्?

घ) 'समर्थः' इत्यर्थे प्रयुक्तं पदं चित्वा लिखत।

14. प्रादेशिकभाषया विवर्तयत। **1x5=5**

चन्द्रयानम्-२ ऐ.एस्.आर्.ओ. संस्थायाः द्वितीयं चान्द्रपर्यवेक्षणदौत्यम् आसीत् । चन्द्रोपरितलस्य शिलानां मृदां च रसतन्त्रपठनाय इदमुपकारकं भवति। २०१९ जुलाई २२ तमे दिनाङ्के श्रीहरिकोट्टा सतीश् धवान् बहिराकाशकेन्द्रात् चन्द्रयानं २ विक्षिप्तम्। चन्द्रमण्डले जलस्य स्थानं समृद्धिः इत्यादीनां मापनमेव अस्य विक्षेपणस्य मुख्यं लक्ष्यम्। अनेन दौत्येन भारतीयशास्त्रगवेषणसंघस्य यशः आविश्वं प्रसृतम्।

15-17 प्रश्नेभ्यः द्वयोः उत्तरे लिखत । **2x4=8**

15. अधोदत्तं सन्दर्भं पठित्वा सम्भाषणांशान् पूरयत।

प्रातः सप्तवादनम्। छात्रावासे अभिजितस्य दूरवाणी मुखरिता। सः दूरवाण्या मातुलेन सह भाषितवान्। दुःखितः सः चिकित्सालयं गन्तुमुद्युक्तः। यस्मात् तस्य माता रक्तसम्मर्देन पतिता चिकित्सालयं प्रवेशिता च।

राहुलः - अभिजित ! जवेन कुत्र गच्छसि?
अभिजितः - .... गच्छामि।
राहुलः - ....?
अभिजितः - मम माता तत्र प्रवेशिता।
राहुलः - अहो किं जातम्?
अभिजितः - माता .... पतिता।
राहुलः - सखे एकाकी मा गच्छ। .... आगच्छामि।
अभिजितः - अस्तु आगच्छतु।

16. सूचनाः उपयुज्य किरातार्जुनीयमहाकाव्यमधिकृत्य लघुविवरणं लिखत।

सूचनाः - पञ्चमहाकाव्यानि - भारविः - १८ सर्गाः - वनवासकालः - युधिष्ठिरस्य निस्सङ्गता - भिन्नमानसाः जनाः।

17. 'पौराणिकनारीणां सहनक्षमता आधुनिकनारीषु विद्यते वा' - स्वाभिप्रायं लघुवाक्यैः प्रकटयत।

सूचनाः - सीता - द्रौपदी - असहिष्णुता - कुटुम्बभद्रता - स्त्रीपुरुषसमत्वचिन्ता - निस्सारवत्करणम् ।

14. प्रादेशिकभाषया विवर्तयत। **1x5=5**

चन्द्रयानम्-२ ऐ.एस्.आर्.ओ. संस्थायाः द्वितीयं चान्द्रपर्यवेक्षणदौत्यम् आसीत् । चन्द्रोपरितलस्य शिलानां मृदां च रसतन्त्रपठनाय इदमुपकारकं भवति। २०१९ जुलाई २२ तमे दिनाङ्के श्रीहरिकोट्टा सतीश् धवान् बहिराकाशकेन्द्रात् चन्द्रयानं २ विक्षिप्तम्। चन्द्रमण्डले जलस्य स्थानं समृद्धिः इत्यादीनां मापनमेव अस्य विक्षेपणस्य मुख्यं लक्ष्यम्। अनेन दौत्येन भारतीयशास्त्रगवेषणसंघस्य यशः आविश्वं प्रसृतम्।

15-17 प्रश्नेभ्यः द्वयोः उत्तरे लिखत । **2x4=8**

15. अधोदत्तं सन्दर्भं पठित्वा सम्भाषणांशान् पूरयत।

प्रातः सप्तवादनम्। छात्रावासे अभिजितस्य दूरवाणी मुखरिता। सः दूरवाण्या मातुलेन सह भाषितवान्। दुःखितः सः चिकित्सालयं गन्तुमुद्युक्तः। यस्मात् तस्य माता रक्तसम्मर्देन पतिता चिकित्सालयं प्रवेशिता च।

राहुलः - अभिजित ! जवेन कुत्र गच्छसि?
अभिजितः - .... गच्छामि।
राहुलः - ....?
अभिजितः - मम माता तत्र प्रवेशिता।
राहुलः - अहो किं जातम्?
अभिजितः - माता .... पतिता।
राहुलः - एकाकी मा गच्छ। .... आगच्छामि।
अभिजितः - भवतु आगच्छतु।

16. सूचनाः उपयुज्य किरातार्जुनीयमहाकाव्यमधिकृत्य लघुविवरणं लिखत।

सूचनाः - पञ्चमहाकाव्यानि - भारविः - १८ सर्गाः - वनवासकालः - युधिष्ठिरस्य निस्सङ्गता - भिन्नमानसाः जनाः।

17. 'पौराणिकनारीणां सहनक्षमता आधुनिकनारीषु विद्यते वा' - स्वाभिप्रायं लघुवाक्यैः प्रकटयत।

सूचनाः - सीता - द्रौपदी - असहिष्णुता - कुटुम्बभद्रता - स्त्रीपुरुषसमत्वचिन्ता - निस्सारवत्करणम् ।